

ברכת שמעריל כרך ב' מאת הגאון הרב הנסתר המפורסם ר' שמעריל שמענדריק בן ר' גרויסע משוגינע שנת "חייב אינש לבסומי בפריא"

א) חייב אינש לבסומי וכו'. וכתב המהרש"א בב"מ שצורבא מרבנן יכול לשקר ולומר שלא ידע אע"פ שידע. וצ"ע למה מותר לשקר? הלא היא מצוה גדולה! וכי מותר לשקר על שאר המצוות?! והנה יש לחקור בענין חיוב שתיה, אם הוא דין חפצא או גברא. ובפשטות נראה שהוא דין גברא, ולא דין חפצא, מדאמר רבא חייב אינש לבסומי, משמע שהוא דין בגברא. אבל אפשר לומר שהוא דין חפצא, כלומר שצריך שיהיה חפצא של יין נשתה, אבל אין חיוב על כל גברא לשתות. ויש להביא שתי ראיות שהוא באמת דין חפצא. הא' שקאמר חייב אינש ולא קאמר חייב כל אינש. הב', דקאמר חייב אינש ולא קאמר חייב גברא. מוכח מזה שהוא באמת דין חפצא. אבל כל זה הוא רק לצורבא מרבנן, שידוע לחלק בין חפצא לגברא. אבל עמי הארץ, שלומדים רק "פשט", אינם יכולים לסמוך על פירוש אמיתי זה, וצריכים ממש לשתות עד דלא ידע.

ב) יש הרבה בני תורה שלובשים בפורים בגדי חסידות, ונוהגים את עצמם כבהמות גסות. ואחר העיון מצאתי סמך לזה מן המקרא, כדכתיב "את הלבוש ואת הסוס".

ג) איתא בגמרא שיש שני מיני רוכב-רוכב שהוא מנהיג וגם יושב בקרון. ונראה לי שזה הוא משל לדורינן, שבעונותנו הרבים, יש הרבה רבנים האומרים שהם מנהיגי הדור, אבל אינם רק יושבים בקרון, והחמורים שבדור הם המנהיגים.

ד) יש ששותים הרבה, ושבעים. אבל יש הרבה בחורים שאינם שבעים, ושותים יותר ויותר, עד שהם מפסידים כל מה ששתו. מתוך שאינו יכול לשבוע, משלם.

ה) יש לחקור, האם מותר לשתות כל כך עד שהשותה יפסיד מה ששתה? יש אומרים לא, מפני שאמרינן בקדושין, יאמרו כסף מכניס כסף מוציא? גם הכא, יאמרו פה מכניס פה מוציא? ויש סוברים להיפך, משום שלפני שהפסיד, היה אסור לו להתפלל, ולאחר שהפסיד, הוא מותר להתפלל. והפה שאסר הוא הפה שהתיר.

ו) איתא בנדרים, "דא קני מה חסר, דא לא קני מה קני, דדא ביה כולא ביה, ודדא לא ביה מה ביה" ? ופירוש הר"ן ד"דא" היינו חכמה. אבל קשה, מה ענין "קנין" אצל חכמה? ולולי דמסתפינא אמינא ד"דא" היינו וודקא. והוא מוכרח. והכי קאמר וודקא קני, מה חסר, וודקא לא קני, מה קני? וודקא ביה, כולא ביה. וודקא לא ביה, מה ביה?

ז) ידוע מיעקב ולבן שבגדי יעקב היו עקודים וטלואים, ובגדי לבן היו לבנים. וגם ידוע שהבן המובחר של יעקב לבש כתונת פסים. וראיה אחרונה לדרך ישיבת חפץ חיים היא שיוסף שלח עגלות ליעקב להראות שאחר 22 שנה, עדיין היה לומד אותו סוגיא שלמד לפני המכירה. ויש לעיין, אם היה ליוסף הדרך האמיתי, למה שלח יעקב בנו יהודה "להורות", כלומר לבנות ישיבה חדשה של בית הוראה? ויש לתרץ, שהדרך של ישיבת חפץ חיים הוא רק ליחידים שיכולים ללמוד בדרך הנכון. אבל להמוני העם, דים בישיבה של הוראה, דהיינו ישיבה של פסק ו"הלכה למעשה", בלי פלפול. לכך, כשירד כל המוני כלל ישראל, ריחם יעקב על ההמון ושלח יהודה לבנות ישיבה בשבילם. וזה נכון וברור.

ח) ידוע לכל שאע"פ שאסור ללבוש בגדים לבנים בחול משום מעשה לבן, מצוה ללבושו בשבת לכבוד שבת. ויש לחקור, אם לבישת בגד לבן בשבת הוא בגדר "הותרה" או "הודחה", ונ"מ אם הוא יכול ללבוש גם לאחר השבת משום הואיל ואישתרי אישתרי. אבל אם רק "הודחה", צריך להסירם מיד אחר הבדלה. וחבר אחד הביא ראיה מבגדי כהונה, שיש חקירה בגמרא אם איסור שעטנז הותרה או הודחה מפני עבודת ביהמ"ק. וגם ידוע שכהנים הדיוטים לבשו בגדים לבנים. ואם בגדי לבן לכבוד ד' הוא רק "הודחה", מה נ"מ יש בשעטנז? ויש לסתור ראיתו, דחד מתרווייהו נקט. ונכון להחמיר.

אבות דר' שמעריל הקצר

רצה חפץ חיים לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם ענפים, ישיבות ובתי כנסת, שנאמר "ופרצת ימה וקדמה וכו'". כל בני הישיבה יש להם טענות נגד הישיבה שנאמר "רק רע כל היום".

א) משה קיבל מסורה מסיני ומסרה להגר"א שמסרה לר"ח וואלאזהין שמסרה לר' יוסף זונדעל מסלאנט שמסרה לר' ישראל סלאנטער שמסרה להאלטער מקעלם שמסרה להאלטער מסלובאדקא שמסרה לר' דוד שמסרה למרן שליטא. הוא היה אומר, על שלושה דברים העולם עומד: על געלט ועל געלט ועל געלט.

ב) רב ניימן שליטא היה אומר, רובם בסדר ליל שבת, מיעוטים בסדר מוסר, וכולם בסדר חפץ חיים.

ג) ר' מאיר דיטש שליטא היה אומר, היום קצר, והמלאכה מרובה, והפועלים עצלים, ואינם מדברים אנגלית.

ד) רב גרונבלט צפנת פענח שליטא היה אומר בדיחות הרבה. וקראו לו צפנת פענח, שהיה מגלה רזי הישיבה לתלמידיו.

ה) המשרד של הישיבה היה אומר לכולל, אל תהיו כפעולים העובדים ע"מ לקבל פרס. אבל לבחורים היה אומר, תלמודו ע"מ לשלם טואישין.